

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕ-СПЕЦИАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

THE MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIALIZED
EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

JIZZAX POLITEXNIKA INSTITUTI
ДЖИЗАКСКИЙ ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ
JIZZAKH POLYTECHNIC INSTITUTE

**ISHLAB CHIQRISHNING TEXNIK,
MUHANDISLIK VA TECHNOLOGIK
MUAMMOLARINING INNOVATSION
YECHIMLARI**

**ИННОВАЦИОННЫЕ РЕШЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКИХ,
ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ
ЗАДАЧ ПРОИЗВОДСТВА**

**INNOVATIVE SOLUTIONS TO TECHNICAL,
ENGINEERING AND TECHNOLOGICAL
PROBLEMS OF PRODUCTION**

**28-29
OCTOBER
2022**

Xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman

Международная научно-техническая конференция

International scientific and technical conference

**MATERIALLARI
МАТЕРИАЛЫ
MATERIALS**

III-qism

Jizzax 2022

OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

JIZZAX POLITEKNIKA INSTITUTI

**ISHLAB CHIQARISHNING TEXNIK, MUHANDISLIK VA TEXNOLOGIK
MUAMMOLARINING INNOVATSION YECHIMLARI**
mavzusidagi xalqaro miqyosidagi ilmiy-texnik anjumani materiallari to'plami

3- Qism (2022 yil 28-29-oktabr)

JIZZAX-2022

1. Ибрагимова Н.А. (2020). Методы обработки поверхности объектов под управлением лазерного луча. Символ науки, (3), 11-13.
2. Туропов, У. У., Бурлиев, А. У., & Ибрагимова, Н. А. (2019). Программные средства для обучения студентов языкам программирования С, С++.
3. Бегматова Н. З. ЗАГРЯЗНЕНИЕ И ОХРАНА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ. ПРИЧИНЫ И ПОСЛЕДСТВИЯ //Символ науки. – 2020. – №. 6. – С. 19-21.

INGLIZ TILIDAGI FRAZEOLOGIK BIRIKMALAR HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHA

Xolmatova Malika Ibadullayevna

Soʻzlar birikmasi birdan ziyod soʻzdan tashkil topsa ham, yagona umumiy tushunchani ifodalay oladigan ulkan ikki tomonlama leksik birliklardir.

Soʻz birikmalarining leksik maʼnolari bu ularning tarkibiy qismlarining umumiy leksik maʼnolaridir. Soʻz birikmalarining maʼnosi struktur qolipga va birikmani tashkil etuvchi qismlarning maʼnosiga asoslanadi. Ammo bu barcha maʼnolar uchun yagona xulosa emas. Soʻz birikmalarida keladigan polisemantik soʻzlarning faqat bitta maʼnosi qoʻllanadi. Bunday soʻz birikmalaridagi tarkibiy qismlarning maʼnolari oʻzaro bogʻliq va ajralmas boʻladi („blind man“ – a human being unable to see, “blind type” – the copy isn't readable).

Soʻz birikmalari nafaqat leksik maʼnoga balki, ularni tashkil etuvchi soʻzlarning joylashish tartibi orqali bayon qilingan maʼnoga ham egadirlar. Soʻz birikmalarining qurilishi uni tashkil etuvchi aʼzolarining hozirgi kundagi leksik maʼnolariga bogʻliq boʻlmagan maʼlum semantic tarkibiy qismning tashuvchisi hisoblanadi. Biz shunga oʻxshash birikmalarning qurilish maʼnosi bilan uni tashkil etuvchilarining leksik maʼnosini farqlashimiz lozim.

Bundan tashqari soʻz birikmalarining maʼnolari baʼzi gʻayrilisoniy omillarga – mahalliy soʻzlovchilarning odatiy vaziyatlarda ishlatishlariga bogʻliq boʻlishi haqida tez-tez bahslar boʻlib oʻtadi.

Soʻzlar leksik birliklar, frazalar yoki soʻz birikmalari yasash uchun bir-biriga qoʻshib tuziladi. Leksikologiya soʻzlar, soʻz yasaydigan morfemalar va soʻz birikmalari bilan aloqadorligini esga olishimiz lozim.

Soʻz birikmalari qurilish va semantic bogʻlanishlari bilan farqlanadi. Baʼzi soʻz birikmalari, masalan, *at least, point of view, by means, to take place* va h.k. funksional va semantic jihatdan ajralmasdek koʻrinadi. Ular odatda, klishealar, soʻz ekvivalentlari yoki frazeologik birikmalar sifatida tasvirlanadi va leksikologiyaning frazeologiya bolimida oʻrganiladi. *To take lessons, kind to people, a week ago* kabi boshqa soʻz birikmalarining qismlari kengroq semantika va sturural mustaqillikka ega. Soʻz birikmalarining bu turi mustaqil soʻz birikmalari deyilib sintaksisda oʻrganiladi.

Farzeologiya haqida gapirishdan oldin, tarkibidagi soʻzlarning struktur va semantic aloqalari darajasidan qatʼI nazar turli soʻz birikmalarining xususiyatlarini koʻrib chiqsak.

Soʻz birikmalarini hosil qilishda 2 ta omil muhim rol oʻynaydi:

- soʻzlarning leksik valentligi
- soʻzlarning grammatik valentligi

Leksik valentlik

Soʻzlar maʼlum bir kontekstda, masalan, boshqa soʻzlar bilan birikma hosil qilib qoʻllaniladi. Masalan, otli soʻroqlar *vital, pressing, urgent, delicate* kabi sifatlar bilan birikib keladi.

Soʻzning turli birikmalarda kela olish xususiyati leksik valentlik deyiladi. Soʻzlarning leksik valentlik doirasi ingliz tilidagi soʻzlarning ichki tuzilishi bilan chegaralangan. Shunga koʻra, *to raise* va *to lift* sinonimlar, ammo birinchi soʻzgina otli soʻroqlar bilan kela oladi. *To take*, *to catch*, *to seize*, *to grasp* sinonimlar, ammo ular turli xildagi birikmalarni hosil qiladi:

To take - exams, measures, precautions;

To grasp - the truth, the meaning.

Soʻzlar odatda nutqda klishelar hosil qiladi.

Turli tillarda oʻzaro aloqada boʻlgan soʻzlarning leksik valentligi bir xil emas, chunki bu tillarning soʻz boyligining ichki qurilishiga bogʻliq. Ingliz tilida *flower* ham, rus tilidagi *цветок* ham bir xil soʻzlar bilan birikib kela oladi, masalan, *garden flowers*, *hot-house flowers* (ruscha - *садовые цветы*, *оранжерейные цветы*), ammo ingliz tilidagi *flower* soʻzi *room* soʻzi bilan birika olmaydi, rus tilida esa biz *комнатные цветы* deymiz (ingliz tilida *pot-flowers*).

Bundan tashqari soʻzlar grammatik kontekstda qoʻllaniladi. Soʻz birikmalari yasash uchun foydalanadigan soʻz birikmasining namunasi yoki qolipi kuchik grammatik kontekst deyiladi. Masalan, *heavy* sifati ot bilan kelishi mumkin (A+N) - *heavy food*, *heavy storm*, *heavy box*, *heavy eater*. Ammo biz *heavy cheese* yoki *heavy to lift*, *to carry* deya olmaymiz.

Soʻzning maxsus grammatik (yoki kamdan – kam sintaktik) strukturalar koʻrinishida paydo boʻla olishi grammatik valentlikdir.

Soʻzning grammatik valentligi turlicha boʻlishi mumkin. Grammatik valentlik soʻz tegishli boʻlgan soʻz turkumlari doirasi bilan chegaralangan boʻladi. Masalan, ingliz tilidagi hech bir sifatdan keyin shaxsi maʼlum feʼl kela olmaydi.

Yana, grammatik valentlik tilning ichki tuzilishi bilan chegaralangan boʻladi. Masalan, *to suggest* va *to propose* sinonimlardir. Har ikkalasidan keyin ot kela oladi, ammo faqat *to propose* feʼlidan soʻng feʼlning infinitive shakli kela oladi - *to propose to do smth*.

Clever va *intelligent* ham bir xil grammatik valentlikka ega, ammo faqat *clever* soʻzi A+prep+N shaklli soʻz birikmasi hosil qiladi, masalan, *clever at math*.

Tuzilish jihatidan soʻz birikmalari turli yoʻllar bilan taʼriflanadi. Soʻz birikmalari tartibi va tarkibiy qismlarining joylashishiga koʻra tavsiflanishi mumkin. Masalan, *to read a book* soʻz birikmasi feʼlli birikma (hokim soʻz feʼl), *to look at smb*. Esa feʼlli-predlogli guruhga mansub.

Barcha soʻz birikmalarini boʻlinish mezoniga koʻra 2 ta katta sinfga ajratish mumkin: hokim soʻzga koʻra va sintaktik qolipga koʻra.

Hokim soʻzga koʻra soʻz birikmalari:

Otli birikmalar – *red flower*

Sifatli birikma - *kind to people*

Feʼlli birikma - *to speak well*.

Hokim soʻz birinchi oʻrinda turishi shart emas.

Sintaktik qolipiga koʻra soʻz birikmalari predikativli va predikativsiz birikmalarga boʻlinadi. *He went*, *Bob walks* kabi sintaktik tuzilishi gapga yaqin boʻlgan birikmalar predikativli birikmalar hisoblanadi, qolganlari esa predikativsizdir.

Predikativsiz soʻz birikmalari qismlari oʻrtasida sintaktik aloqaning turlariga koʻra teng va tobe bogʻlanishga boʻlinadi. Misol, *a red flower*, *a man of freedom* kabi birikmalar tobe predikativsiz birikmalardir. *day and night*, *do and die* lar esa teng bogʻlanishli predikativsiz birikmalardir.

Soʻz birikmasining leksik maʼnosi tarkibiy qismlarining umumiy leksik maʼnosi deb taʼriflanadi. Ammo shunga qaramay, umumiy leksik maʼno har doim ham soʻz birikmasi tarkibidagi barcha soʻzlarning maʼnolari yigʻindisidan iborat boʻlmaydi. Qoidaga koʻra, birikmadagi soʻzlarning maʼnolari oʻzaro bogʻlangan va soʻz birikmasining maʼnosi oʻz – oʻzidan tarkibiy qismlarning leksik maʼnosidan

ustun turadi. O`zaro tobelik polisemantik so`zlardan yasalgan so`z birikmalarida yaqqol ko`rinadi. Masalan, *the blind man*, *the blind type* birikmalaridagi *blind* ning turli ma`nolari mavjud - *unable to see* va *vague (noaniq)*. Bundan ko`rishimiz mumkinki, so`z birikmalarida polisemantik so`zlarning faqat bitta ma`nosi keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yhati:

1. Алефиренко Н.Ф. Фразеология в составе современного русского языка. Волгоград: Перемена, 1993. – 149 с.
2. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, фразеологический, культурологический аспекты. М., 1996. – 288 с.
3. Функционально-когнитивный словарь русского языка: Языковая картина мира/ под рук. Т.А. Кильдибековой. Москва: «Гнозис», 2013. – 676 с.
- К.М.Karamatova, H.S.Karamatov “Proverbs. Maqollar. Пословицы”. Т.2000 у
4. M.I.Xolmatova, Ingliz va o‘zbek tillaridagi sifat komponentli iboralarning lingvokulturologik qiyosiy tahlili. Academic Research in Educational Sciences. Volume 2, Issue 12, December, 2021

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В УЗЕ

Байсариев Носир Холмуминович Старший преподаватель ДжизПИ (Джизак)

При изучении иностранных языков возникают некоторые виды психологических проблем, которые можно назвать «языковым барьером». В настоящее время уровень стремления к изучению иностранных языков с каждым днём растёт, несмотря на эти трудности. Это обусловлено требованием работодателей, требованием времени, то есть широкий доступ к информации, получение современного образования. Эти проблемы, с которыми сталкивается человек, надо то ли перепрыгнуть, то ли преодолеть, то ли обойти, то ли сломать — в общем, расправиться с ним каким — то образом. Надо заметить, что агрессией эта проблема решается плохо, а бывает и вообще не решается. Ласка – это единственный способ, который способен решить эту проблему.

Так вот, пытаясь барьер преодолеть или сломать, агрессию мы направляем и на несчастный язык, и — что еще хуже — на самих себя, тем самым укрепляя и доводя до железобетонной прочности опоры «барьера». Наблюдая за людьми, изучающими язык, я пришла к выводу, что в процессе обучения языку хорошо диагностируются разные психологические проблемы, мучающие человека по жизни в целом. Тут и перфекционизм, и неуверенность в своих силах, и излишняя самоуверенность, и склонность впадать в депрессии, и склонность к тотальному контролю над всем и вся, и разнообразные страхи, и еще невероятное количество разных проблем разной степени сложности. Хорошая новость — от кое - каких проблем, изучая язык, можно избавиться. Попробуем разобраться с некоторыми самыми вредными из проблем. **Первым** я, пожалуй, поставлю **перфекционизм**, поскольку именно он ведет к боязни ошибок, а следовательно — очень сильно тормозит процесс обучения. Перфекционисту нужно обязательно сделать все идеально с первого раза и без ошибок, а при изучении языка так не бывает. Нельзя научиться бегать, не научившись ходить, а вспомните (или посмотрите на маленьких детей), сколько раз нам приходится падать прежде, чем научимся не то что ходить

Абдувахобова Дилдора Эркиновна	229
ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ФИЗИКАНИ ЎҚИТИШДАГИ ЎРНИ Ирматов Фозил Муминович	232
ОСНОВНЫЕ ПРАВИЛА АНАЛИЗА ИННОВАЦИОННЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В ОБРАЗОВАНИИ. Исламова Дильдора Хамидуллаевна	233
NAZARIY FIZIKANING DOLZARB MUAMMOLARI Mamatqulov Vaxodir Xatamovich	235
ЖАМИЯТ- АЁЛ ВА ГЕНДЕР ТЕНГЛИК МАСАЛАСИ Ахрарова Севар Ахмедовна, Ахрарова Дурдона Кобил кизи	237
ИНТЕГРАТИВ ЁНДАШУВ АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ ТЕХНОЛОГИК КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДИДАКТИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРИ Ҳайитов Баходир Юсуфович	239
МАҲАЛЛА-ТАРБИЯ ВА МАЪНАВИЯТ ЎҚОҒИДИР Ахрарова Севар Ахмедовна	242
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ Б.Б Якубова	244
ТЕХНИКА ОЛИЙ ТА’ЛИМ МУАССАСАЛАРИДА О’ҚИТУВЧИЛАРИНИНГ АХБОРОТ БИЛАН ИШЛАШ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ Muzaffarova Nodiraxon Maxmudovna , Parpiyeva Nasiba Dilshodovna	246
ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТУШУНЧАСИНИНГ МАЗМУН ВА МОҲИАТИ. А.А.Атамов, Д.А. Атамова	248
TALABALAR BILIMINI REYTING TIZIMIDA VAHOLASHDA “TEST”NING AFZALLIGI. Mamajonova R.T.	250
ПЕРСПЕКТИВНОЕ РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИИ МЕДИЦИНСКОГО ОБОРУДОВАНИЯ. Холикулов Шахзод, Н. Ибрагимова	251
ЁШЛАРНИ МИЛЛИЙ РУҲДА ТАРБИЯЛАШДА ХАЛҚ ОҒЗАКИ ИЖОДИНИ ЎРНИ. Норматова Хулкар	254
ҲОЗИРГИ ЗАМОН ШАРОИТДА ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМ ЎҚИТУВЧИСИНИ ТАЙЁРЛАШ МУАММОЛАРИ ВА УНИНГ КАСБИЙ ТАЙЁРГАРЛИГИГА ҚЎЙИЛГАН ТАЛАБЛАР Ҳамидов Жалил Абдурасулович	255
MALAKAVIY MUHANDIS-TEKNOLOGIYALARNI ETISHTIRISHDA YANGI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH Abidova Mamuraxon Alisherovna	258
АРРАЛИ ЖИН МАШИНАСИДАГИ КОЛОСНИК ПАНЖАРАСИ БЎЙИЧА ОЛИБ БОРИЛГАН ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ТАҲЛИЛИ Эргашев Илхомжон Олимжонович	261
МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИ ИНФОРМАТИКА ФАНИДАН ЎҚИТИШ ЖАРАЁНЛАРИДА МЕТОДОГИК ЁНДОШУВЛАР Шербобоев Хуршид Бахтиёрович	263
СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ ХИМИИ. Бегматова Нилуфар Зойиржон	266
НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В УЗЕ Байсариев Носир Холмуминович	270
САМОСТОЯТЕЛЬНАЯ РАБОТА КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ИНТЕКТУАЛЬНОЙ	